

Byla C-27/24

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2024 m. sausio 15 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunale Regionale di Giustizia Amministrativa della Regione autonoma Trentino – Alto Adige/Südtirol (Italija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gruodžio 20 d.

Pareiškėjos:

Lega Anti Vivisezione (LAV)

Lega per l'Abolizione della Caccia (LAC)

Atsakovai:

Provincia autonoma di Trento

Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale (ISPRA)

Ministero dell'ambiente e della sicurezza energetica

Pagrindinės bylos dalykas

Byla susijusi su keliais įvairių aplinkosaugos ir (arba) gyvūnų apsaugos asociacijų pateiktais skundais dėl tam tikrų nutarimų, kuriais *Provincia autonoma di Trento* (Trento autonominė provincija; toliau – PAT) pirmininkas suteikė leidimą nužudyti rudojo lokio patelę, šiai sudraskius žmogų.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Pagal SESV 267 straipsnį pateiktu prašymu priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Buveinių direktyvos

(Direktyva 92/43) 16 straipsnyje, pagal kurį institucijai leidžiama nukrypti nuo draudimo tyčia gaudyti ar žudyti saugomų rūšių individus gamtoje, numatyta pirmenybės tvarka tarp, pirma, pavojingo gyvūno nuolatinio laikymo nelaisvėje (t. y. jo sugavimo siekiant jį visam laikui uždaryti nelaisvėje) ir, antra, jo nužudymo.

Prejudicinis klausimas

1. Ar, remiantis Direktyvos 92/43/EEB 16 straipsnio nuostatomis, nustačius, kad tenkinama vienos iš 16 straipsnio 1 dalies a–e punktuose aiškiai įvardytų situacijų buvimo sąlyga ir sąlyga, susijusi su tuo, kad „nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale“, siekiant išduoti leidimą nukrypti nuo tos pačios direktyvos 12 straipsnio a punkte nustatyto draudimo „bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje“, kita sąlyga, susijusi su tuo, kad „nėra kitos priimtinos alternatyvos“, turi būti aiškinama taip, kad kompetentinga institucija turi įrodyti, jog nėra kitos priimtinos alternatyvos, kuri padėtų išvengti gyvūno pašalinimo iš natūralaus paplitimo arealo, ir tai reiškia galimybę pagrįstai pasirinkti konkrečiai taikytiną priemonę, t. y. arba sugauti jį siekiant visam laikui uždaryti nelaisvėje arba nužudyti, šias priemones laikant lygiavertėmis?

arba

2. Ar, remiantis Direktyvos 92/43/EEB 16 straipsnio nuostatomis, nustačius, kad tenkinama vienos iš 16 straipsnio 1 dalies a–e punktuose aiškiai nurodytų situacijų buvimo sąlyga ir sąlyga, susijusi su tuo, kad „nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale“, siekiant išduoti leidimą nukrypti nuo tos pačios direktyvos 12 straipsnio a punkte nustatyto draudimo „bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje“, kita sąlyga, susijusi su tuo, kad „nėra kitos priimtinos alternatyvos“, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją kompetentinga institucija pirmenybės tvarka privalo rinktis sugauti gyvūną siekiant uždaryti jį nelaisvėje (nuolat laikyti nelaisvėje), ir tik tuo atveju, kai toks sprendimas objektyviai ir ne laikinai neįmanomas, leidžiama gyvūną nužudyti, tokioms priemonėms taikant griežtą hierarchinę tvarką?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (toliau – Direktyva) 2, 12 ir 16 straipsniai;

2005 m. spalio 20 d. Sprendimas *Komisija / Jungtinė Karalystė*, C-6/04; 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimas *Komisija / Austrija*, C-508/04; 2007 m. birželio 14 d. Sprendimas *Komisija / Suomija*, C-342/05 (31 ir 45 punktai); 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija*, C-441/17; 2019 m. spalio 10 d. Sprendimas

Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17 (27, 28, 29, 32, 38, 41, 49, 51, 59, 66 ir 68 punktai); 2020 m. birželio 11 d. Sprendimas *Asociația „Alianța pentru combaterea abuzurilor“*, C-88/19 (25, 44 ir 49 punktai); 2023 m. kovo 2 d. Sprendimas *Komisija / Lenkijos Respublika*, C-432/21.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Decreto del Presidente della Provincia Autonoma di Trento n. 10 del 27 aprile 2023 (2023 m. balandžio 27 d. Trento autonominės provincijos pirmininko nutarimas Nr. 10);

Legge provinciale 11 luglio 2018, n. 9 – Attuazione dell’articolo 16 della direttiva 92/43/CEE del Consiglio, del 21 maggio 1992, relativa alla conservazione degli habitat naturali e seminaturali e della flora e della fauna selvatiche: tutela del sistema alpicolturale (2018 m. liepos 11 d. Provincijos įstatymas Nr. 9 – 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 16 straipsnio įgyvendinimas: Alpių ūkininkavimo sistemos apsauga; toliau – Provincijos įstatymas Nr. 9/2018).

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2023 m. balandžio 5 d. Kaldeso savivaldybėje (Trento provincija) esančiame miške buvo rastas negyvas 26 metų jaunuolis, kurį, kaip vėliau paaiškėjo sužalojo rudųjų lokių rūšies moteriškos lyties individas, pavadintas JJ4. 2023 m. balandžio 8 d. ir 13 d. PAT pirmininkas, siekdamas užtikrinti visuomenės saugumą, priėmė du skubius nutarimus dėl individo nužudymo, kuriuos vėliau paskelbė negaliojančiais sugavus gyvūną, šiuo metu laikomą saugomoje vietovėje („Recinto del Casteller“). 2023 m. balandžio 27 d. PAT pirmininkas priėmė Nutarimą Nr. 10 (toliau – ginčijamas nutarimas); juo pagal Provincijos įstatymą Nr. 9/2018 (kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 16 straipsnis) leista gyvūną pašalinti jį nužudant.
- 2 Pareiškėjos (toliau – Asociacijos) užginčijo šį nutarimą, be kita ko, teigdamos, kad: a) nutarimas nužudyti gyvūną yra neproporcinga priemonė, nes lokė buvo sugauta, ir ši priemonė buvo paskirta tik todėl, kad PAT nenori imtis gyvūno perkėlimo veiksmų; b) nutarimas nužudyti buvo priimtas remiantis prielaida, kad gyvūnas yra pavojingas, tačiau ši prielaida ginčijamame nutarime nepaiškinta, nes siekiant įvertinti tikrąjį pavojingumą, taigi ir tinkamiausią priemonę, negalima neatsižvelgti į žmogaus ir lokio tarpusavio kontakto analizę, kuri atsitiktinio susitikimo metu gali peraugti į daugiau ar mažiau agresyvų lokio elgesį, kaip natūralią grėsmės, kurią jis jaučia dėl arti esančio žmogaus, pasekmę; c) ankstesnio incidento atveju iš prašytų pateikti nuomonių paaiškėjo, kad nėra patikimų įvykių įrodymų; d) faktinių aplinkybių nustatymą apsunkino tyrimo nepakankamumas; e) agresiją lėmė ne savaiminis lokės pavojingumas, o tai, kad ji gynė savo jaunikius nuo, jos manymu, neišvengiamo pavojaus, kurį sukėlė itin arti esantys žmonės. Tai taikytina ir ankstesniems incidentams, susijusiems su tuo

pačiu individu; f) siekiant parinkti tinkamiausią priemonę, kai kuriose techninėse ataskaitose rekomenduojama lokiams, kurie yra tik potencialiai pavojingi, kokia galėtų būti JJ4, taikyti kitas priemones, o ne nužudymą; g) nors PAT pirmininkas savo motyvuojamojoje dalyje taip pat remiasi *Linee guida per l'attuazione della legge provinciale n. 9/2018 e dell'articolo 16 della direttiva Habitat* (Provincijos įstatymo Nr. 9/2018 ir Direktyvos 16 straipsnio įgyvendinimo gairės; toliau – Gairės), kuriose teigiama, kad pavojingiausiems lokiams geriau taikyti nužudymo priemonę, šį teiginį būtina vertinti atsižvelgiant į aplinkybes, nes tose pačiose Gairėse kaip alternatyva nužudymui svarstomas pavojingo individo perkėlimas, kurio PAT nesvarstė; h) PAT argumentas, kad lokė JJ4 turi būti nužudyta, kad liktų daugiau vietos kitam įstaigoje laikomam lokiui, turi būti atmestas, nes vienas individas negali būti nužudomas vien dėl to, kad atsirastų vietos kitam. Be to, *Casteller* įstaiga yra netinkama, nes lokiai negali ir neturėtų būti ilgai laikomi ankštosiose erdvėse, nesuderinamose su jo savybėmis, todėl nuolatinis laikymas nelaisvėje yra atgyvenusi ir neteisėta priemonė.

- 3 Asociacijos pateikė skundą su papildomais pagrindais, be kita ko, teigdamos, kad:
 - a) Gairėse tinkamai neatsižvelgta į tai, kad esama nužudymui alternatyvių priemonių, tokių kaip sterilizavimas, ženklimas GPS sekimo antkakliais, nuolatinė nelaisvė ar perkėlimas į kitą vietovę, ir neatsižvelgiama į tinkamo tyrimo reikalavimą, ypač stengiantis atkurti incidentų eigą; b) Gairėse numatoma gyvūnų sugavimo su paleidimu siekiant perkelti ir (arba) paženklinti GPS sekimo prietaisais priemonė, bet ji taikoma tik tam, kad būtų galima stebėti gyvūnus, o ne rasti sprendimą kritiniais atvejais; c) Gairėse teigiama, kad rimčiausiais atvejais, nesant kitų priimtinių alternatyvų, būtina imtis pašalinimo priemonių, t. y. arba perkelti gyvūną į nuolatinę nelaisvę, arba nužudyti, o *Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale* (Italijos aplinkos apsaugos ir mokslinių tyrimų institutas; toliau – ISPRA) savo atsiliepime į ieškinį nurodė priemones, kurios būtų tinkamiausios nagrinėjamu atveju, įskaitant lokės stebėsenos sustiprinimą, gaudymą siekiant perkelti ir paženklinti GPS sekimo priemonėmis, sugavimą, sterilizavimą ir sugražinimą į laukinę gamtą; d) Gairėse beatodairiškai numatyta kritiniais atvejais žudyti lokius, nesvarstant alternatyvų ir neanalizuojant konkretaus individo istorijos bei incidento dinamikos, o tai prieštarauja ir tose pačiose Gairėse nurodytiems dokumentams, kuriuose nedelsiant pašalinti siūloma tik didelės rizikos lokius, o potencialiai pavojingų lokių atveju siūloma kruopščiai įvertinti kiekvieną atskirą atvejį, vykdyti intensyvią stebėseną ir imtis prevencinių bei atgrasomųjų veiksmų.
- 4 Nutartyje Nr. 35/2023 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad Asociacijų pateikti prieštaravimai yra nepagrįsti, be kita ko, dėl to, kad:
 - i) aplinkybės, kad lokė buvo sugauta, nepakanka pateisinti išvada, jog nužudymo priemonė buvo netinkama, nes ši priemonė buvo paskirta pagal Provincijos įstatymą Nr. 9/2018, pagal kurį PAT pirmininkas gali suteikti leidimą nužudyti lokį, jeigu nėra kitos priimtinos alternatyvos ir jeigu paėmimas iš gamtos netrukdo palaikyti palankią atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklę jos natūralaus paplitimo areale. Be to, ginčijamame nutarime tinkamai motyvuojamas priimtinių nužudymo alternatyvų nebuvimas; ii) faktinės aplinkybės buvo tinkamai

atkurtos atsižvelgiant į atliktų tyrimų ir skrodimo rezultatus, iš kurių matyti, kad užpuolimas priskirtinas lokei JJ4; **iii**) iš to, kad lokė buvo lydima jauniklių, negalima automatiškai daryti išvados, kad užpuolimas įvyko dėl jos instinkto juos apsaugoti. Be to, ISPRA nuomone, toks lokės elgesys, remiantis *Piano d’Azione Interregionale per la Conservazione dell’Orso Bruno sulle Alpi Centro-Orientali* (Tarpregioninis rudųjų lokių išsaugojimo Vidurio ir Rytų Alpėse veiksmų planas; toliau – PACOBACE) atitinka aukščiausią pavojingumo lygį ir priklauso „didelės rizikos“ kategorijai, kurios atveju rekomenduojama gyvūną nedelsiant pašalinti; **iv**) ISPRA nurodytų ankstesnių tos pačios lokės agresijos epizodų kartu su 2023 m. balandžio 5 d. mirtinu užpuolimu daugiau nei pakanka, kad gyvūnas būtų priskirtas didelės rizikos lokių kategorijai, neatsižvelgiant į atskirų užpuolimų priežastis; **v**) iš ginčijamo nutarimo matyti, kad buvo tinkamai apsvaistytas nužudymui alternatyvios priemonės, bet PAT pirmininkas, vadovaudamasis atitinkamomis Gairėmis, nemanė, kad tokios priemonės yra tinkamos lokės pavojingumui neutralizuoti, nes ją sugavus ir uždėjus GPS sekimo antkaklį nebūtų galima užtikrinti žmonių saugumo. Gairėse nurodyta, kad PAT yra įsteigta laikinojo arba nuolatinio laikymo vietų, tokių kaip *Casteller*, tačiau pastarojoje galima laikyti ne daugiau kaip tris individus ir tai yra vienintelė įstaiga Alpių zonoje, turinti leidimą laikyti probleminius lokius. Gairėse numatyta, kad Europos valstybėse, kuriose yra lokių, pavojingi gyvūnai paprastai turi būti nužudyti, o ne visam laikui uždaryti į nelaisvę, nes: a) lokiai, gimę laisvėje ir įpratę judėti šimtus kvadratinų kilometrų apimančioje erdvėje, negali turėti tokių pat sąlygų apribotoje vietovėje; b) nelaisvėje laikomi lokiai gali gyventi kur kas ilgiau nei gamtoje, o tai, atsižvelgiant į galimą saugotinių individų skaičių ir atitinkamą įsipareigojimą įrengti ir administruoti jų laikymo vietas, reiškia labai didelius įsipareigojimus juos išlaikyti; c) laukinių lokių laikymas uždaroje erdvėje lemia jų tarpusavio problemas, pavyzdžiui, užpuolimus, sužeidimus, nužudymą; d) nelaisvėje laikomų egzempliorių paleidimas atgal į aplinką neįmanomas dėl jų pripratimo prie žmogaus. Be to, *Casteller* sudaro trys sektoriai, kurių viename jau laikomas kitas lokys, kuriam reikia kuo daugiau erdvės, kitame – JJ4, taip pat turi būti palikta vietos kitiems individams apgyvendinti ištikus ekstremaliai situacijai; **vi**) ginčijamo nutarimo kritika dėl to, kad jame teigiama, jog reikia užtikrinti kuo daugiau erdvės kitam *Casteller* įstaigoje saugomam lokui, siekiant jam užtikrinti geriausias gyvenimo sąlygas, yra nepagrįsta, nes juo paradoksaliai patvirtinamas ginčijamame nutarime įtvirtintas PAT pirmininko pasirinkimas, tiek, kiek pačios Asociacijos pripažįsta, kad lokiai negali ir neturėtų būti ilgai laikomi labai ankštose vietose, kurios visiškai nesuderinamos su gyvūnų, kurie per vieną dieną nueina ne vieną kilometrą, etologiniais ypatumais.

- 5 Vėliau priimta Nutartimi Nr. 51/23 dėl laikinųjų apsaugos priemonių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė ir skundą su papildomais pagrindais, be kita ko, teigdamas, kad: **i**) Gairėse nurodytos alternatyvių nužudymui veiksmų neveiksmingumo ir neįgyvendinamumo priežastys, su kuriomis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sutinka, bent jau didelės rizikos individų atveju; **ii**) tokių priemonių, kaip „sugavimas su paleidimu siekiant perkelti ir (arba) paženklinti GPS sekimo prietaisais“ arba „sterilizavimas“, tinkamumas nėra pagrįstas tinkamais įrodymais; **iii**) Asociacijų

siūlomos „lengvesnės“ priemonės yra akivaizdžiai netinkamos susidoroti su grėsme, kylančia dėl lokio, kuris po mirtino užpuolimo visai pagrįstai pratenka į didelės rizikos kategoriją, laisvo judėjimo.

- 6 *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) Nutartimi Nr. 2915/2023 iš dalies pakeitė minėtas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo Nutartis Nr. 35/2023 ir Nr. 39/2023 bei sustabdė įsakymo nužudyti individą JJ4 vykdymą, taigi, lokė buvo palikta gyva nelaisvėje, užtikrinant visuomenės saugumą.

Teisinis pagrindas

- 7 Rudieji lokiai tarptautiniu mastu saugomi pagal 1979 m. rugsėjo 19 d. Berno konvenciją.
- 8 Sąjungos lygmeniu Direktyvos 12 ir 16 straipsniuose nustatyti draudimai gaudyti ar žudyti saugomų rūšių individus gamtoje ir galimos nuo šių draudimų nukrypti leidžiančios nuostatos. 16 straipsnis į PAT teisės sistemą perkeltas Provincijos įstatymo Nr. 9/2018 1 straipsniu. Ginčijamo nutarimo priėmimo metu galiojusioje jo redakcijoje buvo numatyta, kad siekdamas apsaugoti provincijos kalnų teritorijos Alpių ūkininkavimo sistemą ir, be kita ko, išsaugoti natūralias buveines, užtikrinti visuomenės sveikatos ir saugumo interesus arba dėl kitų privalomųjų viešojo intereso priežasčių, PAT pirmininkas gali leisti paimti iš gamtos, gaudyti ar žudyti lokius ir vilkus, su sąlyga, kad nėra jokios kitos priimtinos alternatyvos ir kad paėmimas netrukdytų palaikyti palankią atitinkamos rūšies populiacijos apsaugos būklę jos natūralaus paplitimo areale. Šis straipsnis buvo iš dalies pakeistas 2023 m. rugpjūčio 8 d. Provincijos įstatymu Nr. 59, pagal kurį PAT pirmininkas tam tikromis aplinkybėmis atleidžiamas nuo pareigos prašyti ISPRA pareikšti nuomonę ir kuriame numatyta, kad pirmininkas sprendimą nužudyti individą visada turi priimti tam tikromis sąlygomis, pavyzdžiui, kai individas užpuola fiziškai kontaktuodamas, tyčia seka žmones ar bando patekti į būstus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas mano, kad šis pakeitimas neturi reikšmės, nes negalioja atgaline data.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 9 Pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo jurisprudenciją Provincijos įstatyme Nr. 9/2018 ir PACOBACE pavojingo lokio atveju nenustatyta pirmenybės tarp laikymo nelaisvėje visam laikui ir nužudymo, o paėmimo iš gamtos, gaudymo ir nužudymo priemonės yra lygiavertės, nes jos turi tokį patį poveikį natūralių buveinių apsaugai – pavojingas individas pašalinamas iš savo buveinės.
- 10 *Consiglio di Stato* (Nutartis Nr. 2915/2023) išreiškė kitokią nuomonę, teigdama, kad, Teisingumo Teismo požiūriu, Direktyva įpareigoja valstybes nares ne tik sukurti visapusišką reguliavimo sistemą, bet ir imtis konkrečių bei specialių apsaugos priemonių, įskaitant prevencinio pobūdžio priemones, kurios padėtų

veiksmingai užkirsti kelią tyčiniam saugomų individų gaudymui ar žudymui gamtoje (sprendimas byloje C-441/17). Nors pagal Direktyvos 16 straipsnį valstybėms narėms leidžiama nukrypti nuo jos nuostatų, ši nukrypti leidžianti nuostata taikoma su sąlyga, kad nebūtų jokių kitų priimtinių alternatyvų ir kad nebūtų trukdoma palaikyti palankios atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės jų natūralaus paplitimo areale (sprendimas byloje C-674/17). 16 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama siaurai (sprendimas byloje C-508/04).

- 11 *Consiglio di Stato* nuomone, šiai sričiai taikomas proporcingumo principas. Nukrypti nuo šios nuostatos galima tik vadovaujantis šį principą atitinkančia pirmenybės logika. Tam, kad priemonė būtų proporcinga, nepakanka, kad ji būtų tinkama tikslui: ji turi būti vienintelė įmanoma, kad, palyginus priešingus interesus, nebūtų per daug paaukota dėl gėrio, kuris yra mažesnės vertės. Kitaip nei teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *Consiglio di Stato* tvirtina, kad priemonės, kurių gali imtis institucija, turi būti taikomos pagal pirmenybę, taigi, griežčiausią priemonę galima taikyti tik nustačius, kad neįmanoma taikyti ne tokios žiaurios priemonės.
- 12 *Consiglio di Stato* padarė išvadą, kad gyvūnas gali būti nužudomas tik kraštutiniu ir retu atveju, kai objektyviai, o ne tik laikinai ir subjektyviai, neįmanoma imtis mažiau žiaurių veiksmų. Ji mano, kad ginčijamu nutarimu šios ribos peržengtos, nes jame nuspręsta gyvūną nužudyti tinkamai neįvertinus visuomenės saugumui užtikrinti tinkamų tarpinių priemonių veiksmingumo neaukojant gyvūno gyvybės, ir kad priimant ginčijamą priemonę padaryta logikos klaida. Tuo, kad nėra tinkamų lokio apgyvendinimo vietų, negalima pateisinti priemonės, kuria pažeidžiamas proporcingumo principas ir kurią taikant gali būti leidžiama beatodairiškai priimti kraštutinį sprendimą jį nužudyti. Pastarojo meto dramatiškų epizodų sukeltas visuomenės nerimas neturėtų daryti poveikio administracijos vertinimams: ji ir toliau turi griežtai vadovautis teisiniais kriterijais. Būtent dėl struktūrinių trūkumų ir ekstremalios situacijos administracija turėjo įvertinti kiekvieną tarpinę priemonę nuo gyvūno išlaisvinimo iki jo nužudymo, taigi ir galimybę jį perkelti į kitą nei PAT priklausančią įstaigą, galbūt net esančią už šalies teritorijos ribų.
- 13 Taigi minėtose nutartyse *Consiglio di Stato* nutarė, kad ginčijamas nutarimas yra neproporcingas tiek, kiek jame numatytas gyvūno nužudymas, ir neatitinka viršvalstybinių ir nacionalinių teisės aktų, pagal kuriuos reikalaujama tinkamai įvertinti tarpines priemones.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apriboja prejudicinio klausimo apimtį pažymėdamas, kad šioje byloje, priešingai, nei teigia Asociacijos pareiškėjos, svarbu ne tai, kaip kompetentinga administravimo institucija iš anksto užtikrina saugomų gyvūnų rūšių apsaugą: nagrinėjamu atveju reikšminga tik viena priemonė, kuria buvo nurodyta pašalinti visuomenės saugumui pavojingą gyvūną.

Taigi jo pateiktu prejudiciniu klausimu siekiama tik išsiaiškinti, kaip teisingai aiškinti Sąjungos teisę, taikytiną sprendimui leisti nukrypti nuo nužudymo draudimo, kuris yra ginčijamas. Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad siekiant įvertinti ginčijamo nutarimo teisėtumą nebūtina nustatyti, ar PAT ėmėsi tinkamų priemonių, kad užkirstų kelią tokiems įvykiams, kaip tas, dėl kurio buvo priimtas nutarimas.

- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą, taip pat reikia atsižvelgti į jos kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus. Taigi Direktyvos tikslas, t. y. biologinės įvairovės apsauga išsaugant Sąjungos svarbos laukinę fauną ir jos natūralias buveines, turi lemiamą reikšmę.
- 16 Jis paaiškino, kad sprendime byloje C-88/19 Teisingumo Teismas patikslino Direktyvos tikslą, nuroydamas, kad sąvokos „natūralaus paplitimo arealas“ ir „gamtinė aplinka“ apima teritorijas, esančias už specialiai saugomų teritorijų ribų, taip pat žmonių gyvenamąsias teritorijas. Teisingumo Teismas taip pat paaiškino, kad „apsauga <...> taikoma ne tik tam tikrose vietose, bet apima visus saugomų rūšių individus, kurie gyvena gamtoje ar laukinėje aplinkoje ir taip atlieka funkciją natūraliose ekosistemose, tačiau nebūtinai taikoma individams, kurie teisėtai laikomi nelaisvėje“ (44 punktas), ir kad „aiškinimas, kad šių rūšių „natūralaus paplitimo arealas“ <...> taip pat apima teritorijas, esančias už saugomų teritorijų ribų, ir kad iš to kylanti apsauga neapsiriboja tomis saugomomis teritorijomis, priešingai, leidžia pasiekti tikslą uždrausti žudyti ar gaudyti saugomų gyvūnų rūšių individus. Iš tiesų tai reiškia ne tik šių rūšių apsaugą tam tikrose griežtai apibrėžtose vietose, bet ir individų, gyvenančių gamtoje ar laukinėje aplinkoje ir taip atliekančių funkciją natūraliose ekosistemose, apsaugą“ (49 punktas). Taigi, atsižvelgiant į Direktyva siekiamą apsaugos tikslą, galima daryti išvadą, kad 12 straipsnio nuostata siekiama užtikrinti šią apsaugą, o ne tik apsaugoti atskiros saugomos rūšies individo gyvybę, neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog Teisingumo Teismas nusprendė: kad pareiga įrodyti, jog įvykdytos 16 straipsnyje numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sąlygos, tenka atitinkamą sprendimą priimančiai institucijai (sprendimas byloje C-6/04); kad nacionalinės valdžios institucijos turi patikrinti, ar įvykdytos trys šiame straipsnyje numatytos sąlygos (sprendimas byloje C-342/05); kad valstybės narės turi užtikrinti, jog bendras nukrypti leidžiančių nuostatų poveikis neprieštarautų 12 straipsnio ir visos Direktyvos tikslams, ir taikyti atsargumo principą, jei, remiantis moksliniais duomenimis, kyla abejonių dėl to, ar nukrypti leidžianti nuostata pakenktų patenkinamam rūšies, kuriai gresia išnykimas, išlaikymui; kad šių sąlygų buvimas turi būti tinkamai pagrįstas atsižvelgiant į specifines ir konkrečias situacijas (sprendimas byloje C-674/17).
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jam žinoma Nutartyje Nr. 2915/23 dėl laikinųjų apsaugos priemonių įtvirtinta *Consiglio di Stato* jurisprudencija, susijusi su proporcingumo principo apimtimi, bet jis

kritikuoja tai, kad minėtoje nutartyje *Consiglio di Stato* neišdėstė nuomonės dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo šiuo klausimu nurodytų konkrečių motyvų, kuris pakartotinai patvirtino principą, kad paėmimas iš gamtos, gaudymas ir nužudymas yra lygiavertės priemonės, t. y. kad visos jos turi tokį patį poveikį natūralių buveinių, kuriose gyvena lokiai, apsaugai, pašalinant pavojingą individą iš jo natūralios buveinės.

- 19 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Direktyvos 16 straipsnyje –, pagal kurią leidžiama nukrypti nuo draudimo tyčia gaudyti ar žudyti saugomus individus griežtai apribotais atvejais, įskaitant atvejus, kai būtina užtikrinti visuomenės saugumą, – neįtvirtinta gyvūno nuolatinio laikymo nelaisvėje pirmenybė prieš jo nužudymą. Todėl, kadangi buvo nustatyta tokia būtinybė ir sąlyga, kad paėmimas iš gamtos netrukdytų palaikyti palankios atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos jų natūralaus paplitimo areale, kita sąlyga, t. y. kad „nebūtų kitos priimtinos alternatyvos“, turi būti aiškinama atsižvelgiant į bendrą Direktyvos tikslą – išsaugoti biologinę įvairovę. Tiesa, Teisingumo Teismas reikalauja, kad būtų įvardyti „tikslūs bei atitinkami motyvai dėl kitokių priimtinių alternatyvų“, kurios padėtų pasiekti tikslus, kuriais remiamasi siekiant pateisinti nagrinėjamą nukrypti leidžiančią nuostatą, nebuvimo (sprendimas byloje C-342/05, 31 punktas), bet nereikalauja nurodyti konkrečių motyvų dėl pirmenybės tarp gaudymo ir nužudymo.
- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad išvada, jog nėra jokios kitos priimtinos alternatyvos, reiškia išvadą, kad nėra alternatyvaus sprendimo, kuri pritaikius būtų galima toliau laikyti gyvūną jo natūralioje aplinkoje ir išvengti jo pašalinimo. Bet jei toks yra Direktyvos tikslas, gaudymas ir nužudymas yra visiškai lygiavertės priemonės, nes jomis abiem sukeliamas tas pats poveikis, t. y. gyvūno pašalinimas iš natūralios aplinkos ir laukinio gyvenimo. Taigi kompetentingos institucijos vertinimas susijęs ne su pasirinkimu tarp gyvūno žudymo ar jo laikymo nuolatinėje nelaisvėje, o veikia su klausimu, ar gyvūnas turi būti pašalintas iš natūralios aplinkos ir laukinio gyvenimo, siekiant apsaugoti saugomą rūšį, nes tai yra Direktyvos tikslas.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tai, jog pirmenybės tarp laikymo nelaisvėje ir nužudymo nėra, patvirtina draudimo gaudyti ar žudyti vieta Direktyvoje: jis įtrauktas į Direktyvos 12 straipsnį, o ne į 16 straipsnį, kuriame išdėstytos nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sąlygos. 12 straipsnio formuluotėje gaudymui niekur neteikiama pirmenybės prieš nužudymą. Atvirkščiai, nagrinėdamas faktines aplinkybes, susijusias su 16 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta nukrypti leidžiančia nuostata [(„siekdamos griežtai kontroliuojant leisti atrankos būdu ir ribotais kiekiais imti ir laikyti ribotą tam tikrų <...> egzempliorių skaičių)], kurioje numatyta tik sugavimo ar laikymo galimybė, pats Teisingumo Teismas nurodė, jog 16 straipsnio taikymo tikslais žudymas yra lygiavertis gaudymui, pažymėdamas, kad „16 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „imti“ apima tiek <...> individų gaudymą, tiek žudymą, todėl ši nuostata <...> gali būti pagrindas nustatyti išimtis“ (sprendimas byloje C-674/17, 32 punktas). Taigi teiginys, kad, remiantis

proporcingumo principu, yra numatyta pirmenybė tarp abiejų priemonių, yra paneigtas.

- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jo teiginys atitinka kitą 16 straipsnio sąlygą, pagal kurią nukrypti leidžianti nuostata turi netrukdyti palaikyti palankią atitinkamų gyvūnų populiacijų apsaugos būklę. Iš tikrųjų gaudymas ir žudymas yra visiškai lygiavertės priemonės, kuriomis individas pašalinamas iš savo natūralaus paplitimo arealo. Paprasčiausias individo gyvybės išsaugojimas laikant jį tam tikroje įstaigoje nereiškia, kad nedaroma žalos rūšiai.
- 23 Jis mano, kad *Consiglio di Stato* pateiktas aiškinimas yra nepagrįstas, nes pagal jį kompetentingai institucijai nesuteikiama galimybės motyvuoti sprendimą nužudyti visuomenės saugumui pavojų keliantį gyvūną (užuot uždarius jį į nelaisvę). Iš tikrųjų, jei pirmenybė būtų teikiama nuolatiniam laikymui nelaisvėje, o ne nužudymui, institucija turėtų įrodyti, kad nuolatinis laikymas nelaisvėje (ne tik jos atsakomybės sričiai priskirtose įstaigose, bet ir kitose valstybėse) yra ne laikinai ir subjektyviai, o objektyviai neįmanomas, o tai atsitinka retai; vis dėlto toks įrodymas būtų *probatio diabolica*, paneigiantis kitų pateisinimų, susijusių su individualiu atveju, svarbą lyginant interesus, susijusius su gyvūno, įpratusio gyventi laukinėje gamtoje, gerove, galimu vietų, kuriose jis gali būti apgyvendintas, nebuvimu, ūkio subjektų išlaidomis ir saugumu ir t. t.
- 24 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad Provincijos įstatymu Nr. 9/2018 nustatyta tvarka atitinka Direktyvos 16 straipsnį, bet vis dėlto mano, kad, siekiant išaiškinti galiojančius Sąjungos teisės aktus, būtina sustabdyti bylos nagrinėjimą ir perduoti bylos medžiagą Teisingumo Teismui.